

YLIVIESKAN KAUPUNKI

N i e m e l ä n k y l ä n
osayleiskaavan tarkistus 2015

MUINAISMUISTOKOhteet

SISÄLLYSLUETTELO

MUSEOVIRASTON JULKAISU: KIINTEÄT MUINAISJÄÄNNÖKSET JA KAAVOITUS.....	3
Muinaisjäännökset – maan arkisto.....	3
Muinaismuistolain keskeiset säädökset	3
Rauhoitusluokat	4
Miksi muinaisjäännökset on merkittävä kaavaan ?	4
Miten kaavoitta saa tiedot alueen muinaisjäännöksistä?	4
Muinaisjäännösten merkitseminen eri kaavatasoilla	5
Maakuntakaava.....	5
Yleiskaava ja osayleiskaava	6
MUINAISJÄÄNNÖKSET Niemelänkylän alueella.....	7
Maakuntakaavoitus	7
Luetteloidut muinaisjäännökset Niemelänkylällä	8

MUSEOVIRASTON JULKAISU: KIINTEÄT MUINAISJÄÄNNÖKSET JA KAAVOITUS

Muinaisjäännökset – maan arkisto

Kiinteät muinaisjäännökset ovat maassa säilyneitä merkkejä entisajan ihmisten asumisesta ja toiminnasta.

Esihistorialliset muinaisjäännökset ovat kulttuurimaiseman vanhin elementti ja ainoa dokumentti ajoista, joista ei ole kirjallisia lähteitä. Keskiaikaiset ja sitä nuoremmat muinaisjäännökset muodostavat nykyisen maisemarakenteen perustan ja ovat myös tärkeitä tutkimuskohteita. Muinaisjäännökset ovat merkittävä osa suomalaista kulttuuriperintöä.

Muinaismuistolain keskeiset säädökset

Kiinteät muinaisjäännökset on Suomessa suojeltu muinaismuistolalla 295/63). Lisäksi niiden suojelua säätelee Suomen vuonna 1995 allekirjoittama eurooppalainen yleissopimus arkeologisen kulttuuriperinnön suojelusta, nk. Maltan sopimus.

Muinaismuistolaki (MML) sisältää säännökset muinaisjäännösten suojelusta Sen 1 §:ssä sanotaan ” Kaikki kiinteät muinaisjäännökset ovat rauhoitettuja muistoina Suomen aikaisemmasta asutuksesta ja historiasta. Ilman tämän lain nojalla annettua lupaa on kiinteän muinaisjäännöksen kaivaminen, peittäminen , muuttaminen , vahingoittaminen poistaminen ja muu siihen kajoaminen kielletty”

Muinaismuistolaki rauhoittaa *automaattisesti* ilman eri toimenpiteitä lain piiriin kuuluvat kiinteät muinaisjäännökset ja kieltää toimenpiteet , jotka saattavat olla vaaraksi muinaisjäännöksen säilymiselle (MML 1 §)

Kiinteillä muinaisjäännöksillä ei ole ikärajaa. Laki koskee niin esihistoriallisia kuin historiallisiakin kohteita. Nuorimpia suojelun piiriin luettuja kohteita ovat eräät toisen maailmasodan aikaiset puolustuslaitteet. Esihistoriallisen ajan kohteiden suojelusta vastaa Museoviraston arkeologian osasto ja historiallisen ajan kohteista Museoviraston rakennushistorian osasto.

Muinaismuistolaki määrää yleisen maankäyttöhankkeen tai kaavoituksen suunnittelijan selvittämään suunnitelman vaikutukset kiinteään muinaisjäännökseen (MML 13 §) Laki myös määrää yleisen tai suurehkon yksityisen työhankkeen suunnittelijan rahoittamaan hankkeen aiheuttamat kustannukset. (MML 15 §) .

Mikäli maata kaivettaessa löytyy kiinteä muinaisjäännös (laki (MML 14 §) määrää keskeyttämään työn ja ilmoittamaan asiasta Museovirastolle tai maakuntamuseolle. ajantasainen muinaisjäännösinventointi ja kohteiden merkitseminen eritasoisiin kaavoihin tähtäävät siihen, ettei tällaisia rakennuttajan ja maanomistajan kannalta haitallisia tilanteita syntyisi.

Muinaismuistolla pyritään turvaamaan maassa olevan kansallisen kulttuuriperinnön säilyminen tulevien sukupolvien nähtäväksi ja tutkittavaksi.

Maltan sopimus korostaa erityisesti muinaisjäännösten huomioimista kaavoituksen yhteydessä.

Rauhoitusluokat

Rauhoitusasteen perusteella esihistorialliset kohteet jaetaan kolmeen luokkaa . Luokituksen tekee Museovirasto kunkin kohteen osalta tapauskohtaisesti. Rauhoitusaste määräytyy kohteen tieteellisen arvon, kunnan ja ympäristöarvojen perusteella

Luokka 1: valtakunnallisesti merkittäviä kohteita, joiden säilyminen on turvattava kaikissa olosuhteissa. Kohteilla on huomattavan tieteellisen arvon lisäksi nähtävyyden arvoa, ja ne pyritään tutkimuksen jälkeen entisöimään

Luokka 2: kohteiden arvon selvittäminen edellyttää tarkempia tutkimuksia. Tutkimusten jälkeen ne siirretään tavallisesti luokkaan 3 , poikkeustapauksissa luokkaan 1.

Luokka 3: kohteet, jotka riittävästi tutkittuina tai kokonaan tuhoutuneina eivät ole enää rauhoitettuja. Koska luokkaan 3 kuuluvat kohteet eivät aiheuta rajoituksia maankäytölle , niitä ei merkitä kaavakarttaan. Ne voidaan kuitenkin mainita kaavaselostuksen luettelossa.

Miksi muinaisjäännökset on merkittävä kaavaan ?

Muinaisjäännösten kaavaan merkitseminen on tärkeää:

1. Niiden suojelun turvaamisen kannalta, erityisesti maankäyttöön ennakoivasti vaikuttamalla sekä
2. asian julkiseksi tuleamisen kannalta liittyen maanomistajien oikeusturvaan.

Miten kaavoittaja saa tiedot alueen muinaisjäännöksistä?

Muinaismuistolain 13 §:n mukaan tulee kaavoitusta suunniteltaessa selvittää saattaako hankkeen toteuttaminen tulla koskemaan kiinteitä muinaisjäännöksiä; ts. vastuu siitä, että muinaismuistot huomioidaan asianmukaisesti kaavoituksen yhteydessä , on kaavoittajalla.

Museovirasto pitää yllä valtakunnallista muinaisjäännösrekisteriä . Esihistoriallisia kiinteitä muinaisjäännöksiä tunnetaan Suomen mantereella noin 14 000. Joka vuosi inventoinneissa löydetään ennestään tuntemattomia kohteita. Historiallisen ajan muinaisjäännösten osalta rekisteri on keskeneräinen ja pääosa paikkatiedosta on toistaiseksi manuaalista.

Käytännössä kaavoittaja ottaa yhteyttä Museovirastoon ko. aluetta koskevien ajantasaisten tietojen saamiseksi . Muinaisjäännösten tietolähteinä paljon käytetyt entisten seutukaavaliittojen kohdeluettelot vanhenevat nopeasti, eikä niitä ole monilla alueilla päivitetty viime vuosina. Ajantasaisin tieto on Museovirastossa. Muinaisjäännösrekisteristä tulostettaviin kohdekuvauksiin ja paikkatietoihin liittyy ote maasto- tai peruskarttalehdestä, johon muinaisjäännös on merkitty.

Mikäli kaava-alueen muinaisjäännöksistä on kovin vanhat (esim. 20 vuotta vanhemmat tiedot tai aluetta ei ole inventoitu ollenkaan, kaavan laatijalle ilmoitetaan inventointitarpeesta ja asiasta informoidaan ao. kuntaa. Tällä hetkellä useat maakuntamuseot tekevät perusinventointia kunnissa. Ennestään tuntemattomia muinaisjäännöksiä löytyy jatkuvasti, mm. irtolöytöjen löytöpaikkoja ja esihistorialliseen asutukseen soveltuvia maastokohtia tarkastelemalla. Ennakoiva tieto muinaisjäännösten sijainnista lisääntyy tutkimuksen kautta. Vaikka alueelta ei löydettäisikään lisää muinaisjäännöskohteita, kaavoituksen yhteydessä on tärkeää selvittää muinaisjäännösten tarkka sijainti ja kunto. Siksi inventoinnin ajantasaistaminen säännöllisin väliajoin on tärkeää.

Suurin osa kaavoitukseen liittyvästä lausunnon antamisesta on siirtymässä maakuntamuseoiden tehtäväksi. Museovirasto huolehtii siitä, että maakuntamuseolla on ajantasaiset tiedot esihistoriallisista kiinteistä muinaisjäännöksistä . Toistaiseksi niillä ei ole tietoja historiallisen ajan muinaisjäännöksistä.

Muinaisjäännösten merkitseminen eri kaavatasoilla

Käytäntönä on ollut, että kaikki kiinteät muinaisjäännökset merkitään kaavaan, Koska kaikki kohteet ovat muinaismuistolain rauhoittamia, ei voida tehdä eroa sen välillä mikä kohteista huomioidaan kaavoituksen yhteydessä ja mikä jätetään huomioimatta.

Maankäyttö- ja rakennuslaki edellyttää (MRL 9 §) , että kaavan tulee perustua riittäviin tutkimuksiin ja selvityksiin. Näihin kuuluvat mm. kaavoitettavan alueen ja sen lähialueen luonnonoloja ja kulttuuriympäristöä koskevat tutkimukset ja selvitykset... Tarkempia määräyksiä maankäyttö – ja rakennuslain soveltamisesta sisältyy maankäyttö- ja rakennusasetukseen (895/99)

Kaavan vaikutuksia selvitettäessä (MRL 1 §) otetaan huomioon kaavan tehtävä ja tarkoitus, aikaisemmin tehdyt selvitykset sekä muut selvitysten tarpeellisuuteen vaikuttavat seikat. Selvityksen on annettava riittävät tiedot , jotta voidaan arvioida suunnitelman toteuttamisen vaikutukset mm. maisemaan ja kulttuuriperintöön.

Maakuntakaava

(mittakaava 1:50 000 –1: 400 000)

Kaavaa laadittaessa otetaan huomioon valtakunnalliset alueiden käyttötavoitteet.. Erityistä huomiota kiinnitetään maiseman, luonnonarvojen ja kulttuuriperinnön vaalimiseen (MRL 28 §). Jos jotakin aluetta on maiseman , luonnonarvojen , rakennetun ympäristön, kulttuurihistoriallisen arvojen tai muiden erityisten ympäristöarvojen vuoksi suojeltava , maakuntakaavassa voidaan antaa sitä koskevia tarpeellisia määräyksiä (suojelumääräykset)

Koska maakuntakaava on ohjeen laadittaessa yleiskaavaa ja asemakaava sekä ryhdyttäessä muutoin toimenpiteisiin alueiden käytön järjestämiseen , on erittäin tärkeää, että kaikki 1.2. luokan kiinteät muinaisjäännökset saadaan kaavaan mukaan. Muinaisjäännösten kohdalla ei voida erotella merkittäviä ja vähemmän merkittäviä kohteita; kaikki muinaisjäännökset ovat *automaattisesti - ilman eri päätöstä - muinaismuistolain rauhoittamia* ja aiheuttavat näin ollen rajoituksia maankäytölle. Kohteiden kaavaan merkitseminen edellyttää tietojen ajantasaisuutta. Ihanteellista

olisi, jos maakuntakaavaa laadittaessa olisi mahdollista tehdä kuntakohtaisia muinaisjäännösten maatotoinventointia.

Muinaisjäännösten merkitseminen maakuntakaavaan:

Kaavakartan mittakaavasta johtuen kohteet merkitään pääsääntöisesti kohdemerkinnällä. Laajat muinaismuistoalueet tulee merkitä aluevarauksina. kaikissa tapauksissa käytetään SM- merkintää (isot kirjaimet) Kaavaselitys on ”Muinaismuistoalue” (turkoosi, vaalea). Museovirasto suosittelee tarkempaa selitystä ” Muinaismuistolain rauhoittama kiinteä muinaisjäännös”

Yleiskaava ja osayleiskaava

(Mittakaava 1:2000- 1:50 000)

Yleiskaava voidaan laatia sisällöltään ja oikeusvaikutuksiltaan joustavan erilasten tilanteiden mukaisesti. Kuntien yhteinen yleiskaava voidaan laatia kaupunkiseudulle tai muulle tarkoituksen mukaiselle aluekokonaisuudelle. Kuntien yhteisen yleiskaavan vahvistaa ympäristöministeriö (MRL 35 § ja 41 §) Yleiskaavan sisältövaatimukset (RL 39) edellyttävät, että yleiskaavaa laadittaessa on maakuntakaavan lisäksi otettava huomioon rakennetun ympäristön , maiseman ja luonnonarvojenvaaliminen.

Muinaisjäännösten merkitseminen yleiskaavaan: Kaavakartan mittakaavasta johtuen kohteet merkitään kohdemerkinnällä ”Muinaismuistokohde” (turkoosi) . Laajat muinaismuistoalueet merkitään aluevarauksina ”Muinaismuistoalue” (turkoosi, vaalea) . Museovirasto suosittelee , että kaikissa tapauksissa käytetään S- merkintää (isot kirjaimet) m, jonka selitys on ”Muinaismuistolain rauhoittama kiinteä muinaisjäännös. Aluetta koskevat maankäyttösuunnitelma on lähetettävä museovirastoon ja maakuntamuseoon lausuntoa varten”

Muinaismuistokohteet

Kiinteät muinaisjäännökset on Suomessa suojeltu muinaismuistolilla (295/63). Muinaismuistolaki (MML) sisältää säännökset muinaisjäännösten suojelusta. Sen 1 §:ssä sanotaan: ” Kiinteät muinaisjäännökset ovat rauhoitettuja muistoina Suomen aikaisemmasta asutuksesta ja historiasta. Ilman tämän lain nojalla annettua lupaa on kiinteän muinaisjäännöksen kaivamien peittäminen, muuttaminen, vahingoittaminen, poistaminen ja muu siihen kajoaminen kielletty”

Muinaismuistojäännösten merkitseminen yleiskaavaan on tärkeää, niiden suojelun turvaamisen kannalta, erityisesti maankäyttöön ennakoivasti vaikuttamalla sekä asian julkiseksi tuleminen kannalta liittyen maanomistajien oikeusturvaan.

Mikäli maankäytön toimenpiteet koskevat muinaismuistolain rauhoittamaa kiinteää muinaisjäännöstä on Museovirastolle tai maakuntamuseolle varattava hyvissä ajoin etukäteen mahdollisuus lausunnon antamiseen.

Rauhoitusasteen perusteella esihistorialliset kohteet jaetaan kolmeen luokkaan. Luokituksen tekee Museovirasto kunkin kohteen osalta tapauskohtaisesti. Rauhoitusaste määräytyy kohteen tieteellisen arvon, kunnon ja ympäristöarvojen perusteella.

Rauhoitusluokat

Luokka 1: valtakunnallisesti merkittäviä kohteita , joiden säilyminen on turvattava kaikissa olosuhteissa. Kohteilla on huomattavan tieteellisen arvon lisäksi nähtävyydsarvoa.

Luokka 2: kohteiden arvon selvittäminen edellyttää tarkempia tutkimuksia. Tutkimusten jälkeen ne siirretään tavallisesti luokkaan 3, poikkeustapauksissa luokkaan 1.

Luokka 3: kohteet, jotka riittävästi tutkittuina tai kokonaan tuhoutuneina eivät ole enää rauhoitettuja. Koska luokkaan 3 kuuluvat kohteet eivät aiheuta rajoituksia maankäytölle, niitä ei merkitä kaavakarttaan. Ne voidaan kuitenkin mainita kaavaselostuksen luettelossa.

Pohjois-Pohjanmaan Liiton luettelossa Pohjois-Pohjanmaan kiinteät muinaisjäännökset Ylivieskassa on osayleiskaava-alueella olevat muinaismuistokohteet merkitty luokkaan kaksi kuuluviksi. Julkaisu on koottu 1993 ja on nimeltään ”Pohjois-Pohjanmaan kiinteät muinaisjäännökset, osa 2 Nivalan - Haapajärven seutukunta, Ylivieskan seutukunta.”

MUINAISJÄÄNNÖKSET Niemelänkylän alueella

Maakuntakaavoitus

Pohjois-Pohjanmaan maakuntakaavaehdotus on hyväksytty maakuntavaltuustossa 11.6.2003 ja se on saatettu ympäristöministeriön vahvistettavaksi.

Maakuntakaavaan on merkitty muinaismuistokohteet seuraavasti:

- MUINAISMUISTOKOHDE
Merkinnällä osoitetaan tiedossa olevat muinaismuistolailta rauhoitetut kiinteät muinaisjäännökset

VALTAKUNNALLISESTI MERKITTÄVÄ MUINAISMUISTOKOHDE

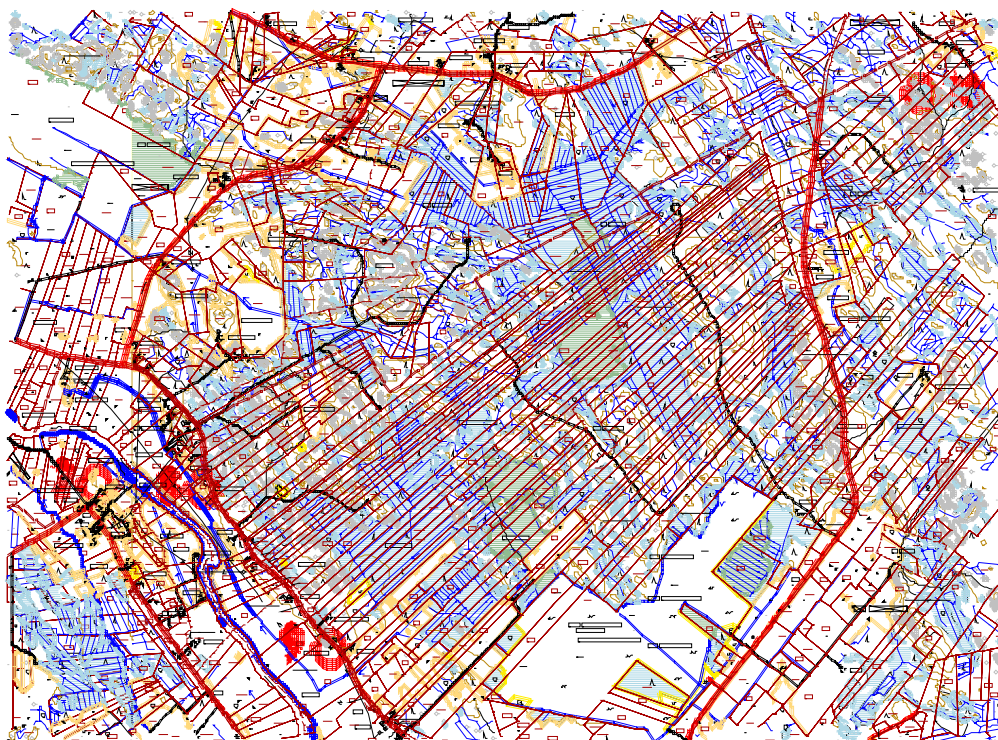
Todetaan, että maakuntakaavaan on merkitty Niemelänkylän alueelle ne muinaisjäännökset, jotka on luetteloitu v. 1996 ja niistä on laadittu Pohjois-Pohjanmaan liiton julkaisu ” 1996 ”Pohjois-Pohjanmaan kiinteät muinaisjäännökset 9SA 2” (Nivalan-Haapajärven seutukunta Ylivieskan seutukunta). Kohteet on esitetty seuraavassa kohdassa.

Luetteloidut muinaisjäännökset Niemelänkylällä

Alla on esitys Niemelänkylän alueella olevista muinaismuistokohteista ja todetaan, että **ne jäävät Niemelänkylän osayleiskaavan tarkistusalueen rajauksen ulkopuolelle.**

Kohteet on luetteloitu Pohjois-Pohjanmaan liiton julkaisussa vuodelta 1996 "Pohjois-Pohjanmaan kiinteät muinaisjäännökset, osa 2 (Nivalan-Haapajärven seutukunta Ylivieskan seutukunta) "

Museovirastolta/ Pohjois-Pohjanmaan Museolta pyydetään osayleiskaavatyön edessä vielä lausunto koskien muinaisjäännöksiä Niemelänkylän osayleiskaavan tarkistusaluetta.

2. KORTEPERÄ Kivikautinen asuinpaikka. II.

Niemelänkylä

2431 05 ALAVIESKA

x = 7115 88, y = 2519 72, z = n. 50

Ylivieskan kirkolta noin 10 km luoteeseen, Kalajoen länsipuolella, joen ja siihen laskevan Kosteojan välisellä niemikkeellä n. 200 m joesta. Alue on tasaista viljelysaukeaa, joka keskellä on pieni kumpare. Kumpareen eteläreunalta löydettiin inventoinnin yhteydessä kvartsi-iskoksia. Aiemmin paikalta on löydetty tasataltta.

Löydöt: KM 2694:571 ja 22387

Inv. 1984 M. Heikkinen

8. KORTTEENMETSÄ Kivikautinen asuinpaikka (?). II.

Niemelänkylä

2431 08 YLIVIESKA

x = 7115 92, y= 2520 56, z = n. 55,0

Ylivieskan kirkolta noin 9 km luoteeseen, Kalajoen koillisrannalla Ylivieskasta Alavieskaan johtavan tien länsipuolella. Alue on kalliokkoisen kankaan

länsipuolella viljelymaan rajalla. Inventoinnin yhteydessä paikalta löydettiin kvartsia. Aiemmin alueelta on löydetty tasataltta.
Löydöt: KM 3369:3 ja 22388
Inv. 1984 M.Heikkinen

9. JAATINEN

Kivikautinen asuinpaikka (?). II.

Niemelänkylä

2431 08 YLIVIESKA

$x = 7114\ 65$, $y = 2521\ 54$, $z = 52,5$

Ylivieskan kirkolta n. 7,5 km luoteeseen, Kalajoen koillispuolella Ylivieskasta Alavieskaan johtavan tien varrella, palokankaan eteläpäässä. Alue on kankaan ja jokivarren viljelysmaiden rajaa, jota maantie halkoo. alueelta on löydetty kaksi kiviesinettä (kaksoistaltta ja tasataltta), mutta inventoinnin yhteydessä paikalta ei löydetty muita asuinpaikan merkkejä

Löydöt: KM 13437

Inv. 1984 M. Heikkinen

10. ISOKANGAS

Röykkiö ja kivikautinen irtolöytö. II

Niemelänkylä

2431 08 YLIVIESKA

$x = 7118\ 96$, $y = 2526\ 12$, $z = n. 65$

Ylivieskan kirkolta noin 10,5 km pohjoiseen, Alavieskan rajalta noin 300 m etelään laajan Isokankaan pohjoisosassa, Sakkoperäntien itäpuolella. alue on kalliokoista mäntykangasta

Paikalla olevan pienen kallionyppylänkorkeimmalla kohdalla on kivistä koottu keskuskivellinen röykkiö, jonka halkaisija on noin 9-10 m ja korkeus n. 50 cm. Tästä n. 200 m pohjoisluoteeseen oleva kiviraunio on ilmeisesti luonnonkivikko. Röykkiöstä n. 200 m kaakkoon olevasta vanhasta hiekkakuopasta on löydetty tasataltta.